

**Aynur
Turan**

*E.Köçəri adına
Respublika Uşaq
Kitabxanasının
metodisti*

Men hardayam, qadır Allah, hardayam?
İçim zülmət, çölüm zülmət, dardayam.
Ətrafımda yakuzcaqlar uləşir,
Hara qədəm qoyuramsa, ayağım
Ötənlərin qanlarına buləşir...

Vətən oğlu, iki esrdən artıqdır ki, Rus imperiyasının ağışuna atılmış erməni daşnak faşistləri varlığınıza qənim kəsilməşlər. Yaşamaq haqqımızı belə ölmizdən almışlar. Bizi-Azərbaycan türklərini erməni-daşnak faşizminin erməni adıyla ifadə olunan, erməni barbarlığının, erməni vandalizminin, erməni vəhşətinin günəhsiz qurbanlarına çevrilmişlər. Rus imperiyasının himayəsi və havadarlığı altında misli görünməmiş qəddarlıqla etnik təmizləmə siyasəti aparır, qətl törədir, ulu ecdadlarımızın min illər boyu uyuduqları tarixi torpaqlarımızı işğal edirlər. Azərbaycan türklərinə qarşı yeridilən soyqırım siyasətinin tarixi əsrləri əhatə edir. Bədnam, denizdən-denizə erməni dövləti qurmaq arzularını həyata keçirirlər. Utopik, uydurma "Böyük Ermənistan" xülyasını mərhələ-mərhələ gerçəkləşdirirlər. Onlar bu gün də Azərbaycan torpaqlarını qəsb etmək, etnik təmizləmə və qətləmə siyasətlərini davam etdirməkdən əl çəkmirlər. Neçə illərdi ki, Vətənimizin döyünən ürəyi olan Qarabağ torpaqlarını işğal altında saxlayırlar. Azərbaycanlılar tədricən doğma torpaqlarından qovulub, onların ərazisində başqa ölkələrdən köçürülmüş ermənilər məskunlaşdırılıb. Bu gün minlərlə vətəndaşımız Azərbaycan xalqının milli faciəsinin daşıyıcısı-dünya tarixində analoqu olmayan erməni-daşnak faşizminin XX əsrdə həyata keçirdiyi azərbaycanlıların əzəli torpaqlarından qovulması, etnik təmizləmə və soyqırımı siyasətinin qurbanına çevrilməyə məruz qalmışdır. Bəşər sivilizasiyasında insanların kütləvi qətləməsi ilə tarixə yazılan soyqırım çox olub. Xatın, Xirosima, Naqasaki, Uqanda... Amma onların içərisində Xocalı soyqırımı dəhşəti və qəddarlığı ilə fərqlənir. Öz miqyasına və dəhşətlərinə görə tarixdə analoqu olmayan Xocalı soyqırımını törətməkdə erməni şovinistləri qəddarlıqda heç də faşistlərdən geri qalmadıqlarını bir daha təsdiqlədilər. Yaxın tariximizin faciəli səhifələrindən biri Xocalı soyqırımı xalqımızın qan yaddaşına əbədi həkk olmuşdur. Çox təəssüflər olsun ki, Xocalı şəhəri tarixə Xocalı faciəsi kimi düşdü. Bu hadisə XX əsrin ən dəhşətli faciələrindəndir. Görünməmiş növbəti amansızlıq, qəddarlıq və qətl faktları, öz miqyası və üsulları ilə Xocalıda törədilən faciə dünyada və tarix qarşısında bir daha ermənilərin xislətini bütün aydınlığı ilə ortaya qoydu. Xocalı faciəsi dünyanın qətl və qəddarlıq simvoludur. Bu il dəhşətli gecədən 25 il keçir. Bütün Azərbaycan xalqı bu faciəni ürək ağrısıyla öz qəlbində yaşadır. Hər bir azərbaycanlının qəlbində bu faciə XX əsrin faciəsinə çevrilib. ABŞ-ın "The Middle-town Press" qəzeti: II Dünya mü-

haribəsindən sonra Xocalı soyqırımını Avropada ən ağır cinayət hesab etmək olar. Çünki XX əsrdə Xocalı üç dəfə-1905-1906, 1918-1920 və 1992-ci ilin fevralında ermənilər tərəfindən yandırılıb. 1992-ci ilin fevralına kimi Xocalı 7 min əhali yaşayırdı. Neçə aylarla ermənilərin həmlələrinə, hücumlarına mərdliklə dözmüşdü. Sabiq SSRİ Silahlı Qüvvələrinin 366-cı alaylarının müdaxiləsi olmasaydı ermənilər bu miqyasda hücumla cəsarətlənərdi, belə bir faciə törədə bilməzdi. Erməni yaraqlı-

Azərbaycanlıların öz tarixi-etnik torpaqlarından qovulması sovet dövründə də davam etmişdir. 1948-1953 cü illərdə Ermənistan 150 min azərbaycanlı deportasiya olunaraq, Azərbaycanın Kür-Araz düzənliyində yerləşdirilmişdir. 1988-ci ildə isə öz tarixi torpaqlarında yaşayan 250 min azərbaycanlı doğma ata-baba yurdlarından qovulmuş, bununla da Ermənistan monoetnik dövlətə çevrilmişdir.

Olmuşlara illər sonra baxdıqda görürük ki, şəhər dörd tərəfdən əhatələndikdən sonra artilleriya və ağır texnikalardan davamlı güclü atəş açılıb. Az sonra er-

ca, uşaq, qadın əsir götürülmüşdü. Onların xeyli hissəsi geri qaytarıldı, əsirlərlə dəyişdirildi. Amma məlumatlarda bildirilir ki, onlardan 150 nəfər taleyə hələ də məlum deyil. Bu soyqırımdı. Bu soyqırımda həlak olanlar xalqımızın milli azadlıqları yolunda apardıqları mübarizənin qurbanları, şəhidləridir. Erməni hərbiçiləri amansızcasına öldürdükleri insanların başlarının dərisini soymuş, müxtəlif əzalarını kəşmiş, körpə uşaqların gözlerini çıxarmış, hamilə qadınların qarınlarını yarmış, dinc sakinləri diri-diri torpağa basdırmış və yandırmışlar. Meyitlər üzərində insanlığa xas

rəm mənasını "caedo" sözlərinin birləşməsi nəticəsində yaranan və beynəlxalq hüquqda istifadə edilən "genosid" termini-Azərbaycan dilində "soyqırım" mənasını verir) aktını törətmişlər. Xocalı soyqırımı zamanı yüzlərlə soydaşlarımızın həyatına son qoyuldu. Bütöv bir şəhər məhv edildi. Günəhsiz insanlar ağır işgəncələrə məruz qalaraq isti ocaqlarından didərgin düşdülər. Azərbaycanın əzəli torpaqları düşmənin tapdığı altında qaldı. Amma faciənin acı fəsadları bununla bitmədi: Xocalı soyqırımı Xocalıdan sonrakı xocalıların da taleyini dəyişdi, onların yaddaşı kimi

Qan qoxuyan rəqəmlər

ları xocalılara Xankəndi şəhərində yerləşdirilmiş sovet silahlı qüvvələrinin 366-cı motoatıcı alayının köməkliyi ilə divan tutmuşlar. Bu alay 4-cü ordunun 23-cü diviziyasının tərkibinə daxil idi, 1989-cu ildə Gəncədən Xankəndinə köçürülmüşdür. Ştat cədvəlinə 1800 qulluqçu nəzərdə tutulsa da, 1992-ci ilin fevralına buradək 630 nəfər, o cümlədən 129 zabıt və gizir (49 nəfər erməni idi) və di 1991-ci ilin yazında alaya podpolkovnik Yuri Zarviqorov təyin edilmişdi (Bu faktlar Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi Mətbuat xidmətinin məlumatlarına əsasən götürülüb). Erməni silahlı dəstələrinin Xocalıya hücumu şəhərin mühüm strateji əhəmiyyət kəsb edən coğrafi mövqeyi şərtləndirildi. 7 min nəfər əhalisi olan Xocalı Xankəndin-

Bəşər sivilizasiyasında insanların kütləvi qətləməsi ilə tarixə yazılan soyqırım çox olub. Xatın, Xirosima, Naqasaki, Uqanda... Amma onların içərisində Xocalı soyqırımı dəhşəti və qəddarlığı ilə fərqlənir. Öz miqyasına və dəhşətlərinə görə tarixdə analoqu olmayan Xocalı soyqırımını törətməkdə erməni şovinistləri qəddarlıqda heç də faşistlərdən geri qalmadıqlarını bir daha təsdiqlədilər

den 10 km cənub-şərqdə, Qarabağ dağ silsiləsində və Ağdam-Şuşa, Əskəran-Xankəndi yollarının üstündə yerləşir. Xocalı əhalinin tarixən məskunlaşdığı yerdirdi və qədim tarixi abidələr indiyə qədər qalmaqdadır. Xocalı faciəsi təsadüfi hadisə deyildi. Azərbaycan xalqı son 200 il ərzində erməni millətçi-şovinistlərinin etnik təmizləmə, soyqırımı siyasətinə məruz qalmışdır. Soydaşlarımız tarixi torpaqlarından didərgin salınmış, qaçqına, məcburi köçkünü çevrilmiş və bütün bunlar ermənilər tərəfindən kütləvi qırğınlarla müşayiət olunmuşdur.

Müdafiənin mümkünsüzlüyünü duyan əhali evlərini tərk etməyə məcbur olub. Şəhər saat 6 rədələrində şəhər işğal olunub. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə cəmi bir neçə saat ərzində 613 nəfərin, o cümlədən 106 qadının, 63 uşağın, 70 qocanın həyatına son qoyublar. 8 ailə tamamilə məhv edilmiş, 24 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynin birini itirib. 487 nəfər şikəst olmuş, 1275 nəfər girov götürülmüşdür. Ermənilərin əlindən salamat qurtaranların çoxusu soyuqdan donub. Xocalıda 1275 qo-

olmayan təhqiramiz hərəkətlər edilmişdir. Azərbaycan xalqına qarşı misli görünməmiş, tükürpədicə bu soyqırımı, kütləvi və amansız qırğın aktı erməni qəsbkarlarının Azərbaycan dövlət müstəqilliyini, ərazi bütövlüyünü hədəf almış məqsədyönlü irticaçı siyasətinin növbəti qanlı səhifəsi olmaqla, təkcə Azərbaycan xalqına deyil, bütün insanlığa qarşı irimiqyaslı cinayət idi. Onlar xalqımızla qarşı sözün əsl mənasında genosid planını həyata keçirdilər. (Qədim Yunan dilində olan "genos"-nəsil, kök, soy mənasını verən sözlə, latın dilində "öldür-

sonrakı həyatlarında da dərin izlər buraxdı. Xocalı adlı vətən dərdi dünyaya göz açan körpələrin köksündə közü ilə bərabər boy atdı.

Bu gün Qarabağı geri qaytarmaq Azərbaycan varlığını, onun ərazi bütövlüyünü, torpaqlarımızın toxunulmazlığını bərpa etmək, Azərbaycan dövlətçiliyinə əbədiyyət qazandırmaq, Azərbaycanda separatizmin kökünü kəsmək haqqımızı kimsə əlimizdən ala bilməz. "Qarabağsız Azərbaycan yoxdur!" deyənlər haqq yolundadır. Sarsılmaz Azərbaycan dövlətçiliyinin keşiyindədir. Qarabağ uğrunda mübarizəmiz öz həllini tapmayınca mənevi yaralarımızın sağalacağından, fiziki şikəstliyimizin aradan qalxacağından hər hansı bir şəkilə danışmaq olmaz. Nə qədər erməni-daşnak faşizmi var, onun ideyalarını yarananlar mövcuddur, nə dinlik, nə sülh bizə qismət olmayacaqdır.

VƏTƏN OĞLU, Qarabağ bu gün bizim üçün Tann sınağı, qeyrət rəmzidir. Qarabağ bizim yaşayış pasportumuzdur. Qarabağsız Azərbaycan ruhsuz candır. Bu gün Qarabağ milli qeyrət, milli məlik, milli özünüdərk, ölüm-ölüm yolu, gələcək nəsillər qarşısında məsuliyyət hissi deməkdir. Qarabağı unutsan, bu gününle, sabahınla, varlığını, həyatınla vıdalaşmalı olacaqsan. Bu gün səni məhv etməyi, varlığını tarix səhnəsindən silməyi qarşısına məqsəd qoymuş erməni-daşnak faşizmi ilə üz-üzəsən. Qarabağ uğrunda mübarizə aparmalısən. Bu mübarizə sənin yaşamaq haqqın, həyat sevincindir. Qan yaddaşını oya! Tarixdən ibrət dərsi götürməyənleri tarix özü cəzalandırır!